

Almere, 16 mei 2024

Van: Rico Brouwer, journalist voor Potkaars

Aan: Vereniging van Vrije Journalisten

Betreft: rechtsbescherming journalisten op nakomen persrichtlijn door rechters ontbreekt

Beste VVJ, beste Sander,

Eerder vandaag spraken wij elkaar, ik zegde toe kort samen te vatten wat er ontbreekt in de openbaarheid van rechtspraak, vrijheid van nieuwsgaring en rechtsbescherming van journalisten in Nederland. Ik ben Rico Brouwer, journalist voor Potkaars (<https://potkaars.nl>). Voor Potkaars maakte ik sinds 2020 ruim zestig rechtbankverslagen die bestaan uit integraal opgenomen zittingen in beeld en geluid. Dat kan ik doen omdat in beginsel rechtszittingen in Nederland openbaar zijn en in beeld- en geluid mogen worden opgenomen.

De regels waaraan ik me daarbij heb te houden staan in de Landelijke Persrichtlijn 2013 (<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/landelijke-persrichtlijn.pdf>), uitgegeven door de Raad voor de Rechtspraak. Daarin staan ook de regels waaraan de rechter zich heeft te houden wanneer hij een verzoek slechts beperkt toekent of afwijst. Journalisten die klachten hebben over de toepassing van de persrichtlijn door een rechter kunnen zich wenden tot het gerechtsbestuur van het betreffende gerecht.

OP 12 oktober 2023 wilde ik een regiezitting in hoger beroep van een strafzaak filmen. Mijn persverzoek werd maar zeer beperkt toegestaan. De afwijzing van het overige werd gedaan zonder motivatie met belangenafweging tussen openbaarheid van rechtspraak en een ander zwaarder wegend belang, zoals de persrichtlijn voorschrijft. De afwijzing werd daarna ook niet gepubliceerd in het register (<https://www.rechtspraak.nl/Persinformatie/Paginas/pers-in-de-rechtszaal.aspx>) zoals de persrichtlijn dat voorschrijft.

Omdat deze zitting werd onderbroken en pas op 22 mei 2024 zou worden hervat, startte ik over deze gang van zaken een klachtenprocedure bij het gerechtsbestuur. Hierna werd de afwijzing van mijn persverzoek weliswaar alsnog gepubliceerd, maar nog steeds zonder de vereiste belangenafweging. In het register van afwijzingen staat sinds februari 2024: *“Er is toestemming verleend aan Potkaars.nl om beeld- en geluidsopnamen te maken van onderdelen van de zitting, te weten beeldopnamen van de opkomst van het hof en audio-opnamen van de voordracht van de advocaat-generaal. Voor het maken van verdere opnamen is geen toestemming verleend, nu het een regiezitting betreft, waarop geen feitenbehandeling plaatsvindt. Voor de inhoudelijke behandeling zal te zijner tijd een nieuwe beoordeling met betrekking tot het maken van opnamen plaatsvinden.”*

Het gerechtsbestuur informeerde mij er over dat ze de afwijzing van mijn persverzoek door de rechter niet inhoudelijk toetst.

Correspondentie klachtprocedure met het Hof kan je teruglezen

(<https://potkaars.nl/blog/2024/2/8/gerechtshof-den-haag-een-regiezitting-is-niet-belangrijk-genoeg-voor-openbaarheid-van-rechtspraak>)

Openbaarheid van rechtspraak zoals geregeld door de persrichtlijn en daarmee mijn persvrijheid om audiovisueel verslag te doen van een zitting is geschonden nu de rechter mijn verzoek zonder te motiveren met een belangenafweging - en dus in strijd met de persrichtlijn - heeft afgewezen.

Omdat er geen beroep mogelijk is tegen deze beslissing en mijn klacht bij het bestuur op dit punt niet inhoudelijk werd beoordeeld, startte ik een kort geding bij de burgerlijke rechter tegen de Staat, waarin ik eiste alsnog opnamen te mogen maken in beeld en geluid van de hervatting van de regiezitting op 22 mei. In eerste instantie verzocht ik een kort geding bij de Kantonrechter. Deze bleek niet bevoegd en verwees me door naar de rechtbank. De zittingsdatum werd daar bepaald op 15 mei.

Mijn dagvaarding kan je teruglezen (<https://potkaars.nl/s/Dagvaarding-in-kort-geding-bij-kantonrechter-van-Brouwer-tegen-de-Staat-Copy.pdf>)

In de dagvaarding betoog ik onder andere:

- dat de persrichtlijn gezien moet worden als wet: *“Het recht op vrije nieuwsgaring kan ingevolge artikel 10 lid 2 EVRM slechts worden beperkt, indien deze beperking bij de wet is voorzien en deze noodzakelijk is in een democratische samenleving, bijvoorbeeld in het belang van het voorkomen van wanordelijkheden.”* (35. Dagvaarding);
- dat de het besluit van de rechter onvoldoende is gemotiveerd en zij daarmee de wet overtreedt: *“Uit vaste rechtspraak van het EHRM blijkt dat rechters op grond van artikel 6 EVRM op adequate wijze de reden van hun oordeel dienen te vermelden. Daarbij hoeft niet gedetailleerd te worden ingegaan op elk argument, maar uit de onderbouwing moet wel blijken dat de essentiële onderdelen van de beslissing zijn geadresseerd, waarbij een expliciet en specifiek antwoord dient te worden gegeven op alle argumenten die beslissend zijn voor de uitkomst. In geval van inbreuk op rechten die door het EVRM worden beschermd is een automatische en stereotypische redengeving onvoldoende”* (21. Dagvaarding);
- En dat hiermee mijn recht op vrije nieuwsgaring wordt veronachtzaamd: *“Uit het voorgaande blijkt afdoende dat bij de voorbereiding van de Beslissing zo fundamentele rechtsbeginselen zijn veronachtzaamd dat van een eerlijke en onpartijdige behandeling als bedoeld in artikel 6 EVRM niet kan worden gesproken. Bij de totstandkoming van de Beslissing werd naast het recht op een eerlijk proces, zoals in deze paragraaf is uitgelegd, ook het recht op vrije nieuwsgaring van Brouwer, zoals in de volgende paragraaf wordt uiteengezet, veronachtzaamd”* (32. Dagvaarding);
- Dat wanneer er fundamentele rechtsbeginselen zijn veronachtzaamd er door de burgerlijke rechter kan worden getoetst: *“Volgens vaste rechtspraak staat het gesloten stelsel van rechtsmiddelen er in beginsel aan in de weg dat de juistheid van een rechterlijke beslissing tot onderwerp van een nieuw geding wordt gemaakt en door de burgerlijke rechter wordt getoetst. Deze regel lijdt slechts uitzondering indien (i) bij de voorbereiding van een rechterlijke beslissing zo fundamentele rechtsbeginselen zijn veronachtzaamd dat van een eerlijke en onpartijdige behandeling als bedoeld in artikel 6 EVRM niet kan worden gesproken, en (ii) tegen die beslissing geen rechtsmiddel openstaat of heeft opengestaan, namelijk als bepaald in Hoge Raad 3 december 1971, ECLI:NL:HR:1971:AB6788, NJ 1972, 137 Hotel Jan Luyken/Staat”* (29. Dagvaarding).

De landsadvocaat stelde zich in zijn conclusie van antwoord op het standpunt dat er geen ruimte in kort geding is om de beslissing van het hof te beoordelen (3.1 CvA) en dat ik dus niet ontvankelijk ben in mijn verzoek. Hij zegt: *“De vordering van eiser houdt in dat de ene rechter – de voorzieningenrechter in de rechtbank Den Haag - wordt gevraagd de andere rechter - de voorzitter*

van de meervoudige strafkamer van het hof Den Haag- een gebod op te leggen. Het is vaste rechtspraak dat dat niet kan. De aanvullende rechtsbescherming die de burgerlijke rechter biedt, heeft geen betrekking op voorzieningen die partijen uitsluitend verlangen met het oog op de procesvoering in de rechtsgang bij een andere rechter.

Partijen zijn in die rechtsgang aangewezen op de voor die rechtsgang geldende regels en mogelijkheden. Het is aan de rechter in die rechtsgang om te beslissen over, kort gezegd, de uitleg en toepassing van die regels en mogelijkheden. Vergelijk HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1806, rov. 3.5.3: "De aanvullende rechtsbescherming door de burgerlijke rechter heeft geen betrekking op voorzieningen die partijen uitsluitend verlangen met het oog op de procesvoering in de rechtsgang bij een andere rechter. Partijen zijn in die rechtsgang aangewezen op de voor die rechtsgang geldende regels en mogelijkheden. Het is aan de rechter in die rechtsgang om te beslissen over, kort gezegd, de uitleg en toepassing van die regels en mogelijkheden. In dat verband is voor de burgerlijke rechter, gelet op de wettelijke verdeling van rechterlijke bevoegdheid, geen taak weggelegd. Voor voorzieningen door de burgerlijke rechter op dit vlak is daarom geen plaats. De Hoge Raad heeft bij herhaling in deze zin beslist (vgl. HR 9 oktober 1987, ECLI:NL:HR:1987:AC1066, NJ 1990/212, HR 11 oktober 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0364, NJ 1992/494, rov. 3.2, en HR 18 maart 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL1116, NJ 2011/237, rov. 3.3)." (3.3 CvA)

Uit aangehaald arrest blijkt dat alleen op de procedure kan worden getoetst door een burgerlijke rechter en er dus geen beroep open staat voor een journalist wanneer een rechter - zelfs ongemotiveerd en dus in strijd met de persrichtlijn - besluit een persverzoek af te wijzen.

Na bestudering van aangehaalde arrest heb ik met mijn advocaat op 14 mei besloten het kort geding in te trekken.

De casus van de regiezitting in hoger beroep van 12 oktober 2023 is uitzonderlijk omdat deze werd onderbroken en pas op 22 mei 2024 zou worden hervat. Dit stelde mij in gelegenheid de klachtenprocedure bij het Hof te doorlopen en een kort geding procedure te starten.

Hierdoor is een tekortkoming in de waarborgen voor openbaarheid van rechtspraak en rechtsbescherming van journalisten aan het licht gekomen:

- Een rechter kan met een automatische en stereotypische reden een persverzoek afwijzen, wetende dat de afwijzing toch niet getoetst wordt in de klachtprocedure;
- Tegen de afwijzing van een persverzoek staat geen beroep of welk ander rechtsmiddel dan ook open.

Dit heeft grote gevolgen voor de openbaarheid van rechtspraak, vrijheid van nieuwsgaring en rechtsbescherming van journalisten in Nederland. De persrichtlijn mag dan de status van wet hebben, de rechter die zich er niet aan houdt staat boven de wet.

Als journalist stel ik na het doorlopen van deze procedure vast dat ik voor de mogelijkheden om audiovisueel verslag te kunnen doen van rechtszaken overgeleverd ben aan de gratie, welwillendheid en willekeur van een rechter.

Ik breng daarom deze zaak onder de aandacht van vereniging van vrije journalisten in Nederland met verzoek samen met bijvoorbeeld de raad voor de rechtspraak, de politiek en met collega journalisten dit beter in te richten in Nederland.

Met vriendelijke groet,

Rico Brouwer, Potkaars